

אני בשיחה
איילת שני צילום: גיל אליהו

קברי אחים פזורים בכל רצועת החוף הלוברית

ד"ר מרטין מאייר, בן 55, מתגורר בהולנד. פסיכולוג, קצין בכיר בצי ההולנדי, משמש כאסטרטג ימי בכוחות נאט"ו. איפה: מכללת כנרת. מתי: יום רביעי, 9:00 בבוקר

אתה ודאי מכיר את התייעוד המצולם של מחנות המעצר המיוחדים בלוב למגויעים מארצות אחרות באפריקה. הם עובדים שם עינויים, אונס, רצח. בנובמבר האחרון נחשף שלובים פשוט מר כרים את האפריקאים במכירה פומבית, בשוק עבדים לכל דבר.

סיאן-אן הצליחו לצלם את השוק הזה, והעולם כולו ראה כיצד סוחרים באנשים, כיצד קובעים את המחיר בהתאם לגודל שלהם, למגדר שלהם. ככל שזה היה מחריד, זו היתה התפתחות חיובית, משום שלחשיפה הזאת היתה השפעה דרמטית על המתרחש בשטח. זה הציף את הבעיה וחשף את הממד הפוליטי שלה, והאיחוד האפריקאי נדרש לתת עליה את הדעת. במקרה הספציפי הזה, הוחלט על שתי דרכי פעולה: האחת היתה להיכנס למתקני המעצר, לשחרר את הכלואים שם ולהטיס אותם חזרה למדינות המוצא שלהם. דרך הפעולה השנייה והחשובה לא פחות היתה להתחיל קמפיין באמצעות האנשים ששבו מלוב למדינותיהם. הם עמדו במרכז מסע הסברה גדול, סיפרו את סיפורי הזוועה שלהם, את הסיטו הנורא שעברו. הם הסכימו לראשונים שלמרות שהבטיחו להם את כל העולם, הם נעצרו, עונו ואיבדו את כל כספם, ולולא ההתערבות של האיחוד האפריקאי, גורלם היה אכזרי עוד יותר.

האם אתה חושב שדי במודעות לסכנה כדי לפתור את הבעיה הזאת? המסע הארוך הזה מתחיל בדרך כלל במשפחות באזורים הדלים, הכפריים, ששולחות את ילדיהן לנסות להתפרנס בערים הגדולות, שם הם ניצודים על ידי המבריחים. את מציגה את הדברים כאילו ניתנת להם הבחירה בין למות מרעב במדינות המוצא שלהם, או לסכן את חייהם כדי לנסות להשיג חיים טובים יותר. אני משוכנע בכך שהם לא מודעים

לאיטליה משופעת בורמים עמוקים וחוקים. שגם ביום יפה ובהיר, שבו הים נראה שקט, זרמי העור מק אורבים מתחת והם יטביעו את הסירה בתוך שניות. פשוט משקרים להם במצח נחושה וגורמים להם לסכן את חייהם. לכן אני לא מסכים שיקראו להם מהגרים או פליטים, בעיני זה חוסר כבוד. הם לא פליטים, כי אם קורבנות של אנשים חסרי לב ואכזריים.

ההיסטוריה של הולנד בעייתית מאוד בכל האמור בסחר באנשים. במובנים רבים, אפשר להגיד שהולנד המציאה את הסחר הזה באנשים

לוב שרויה בכאוס מאז הפלת השלטון ב-2011, בין היתר בעקבות התערבות נאט"ו. בחסות הכאוס השורר שם המבריחים חוגגים. אני מודע לביקורת הזאת על נאט"ו ומאמין שעל נאט"ו לסייע ללוב ככל שניתן. מאז שהתחלתי עם הפרויקט שלי למניעת הפסקת טראפיק אנושי קיבלתי לא מעט פניות מגורמים דיפלומטיים בלוב. הם ביקשו ממני להפסיק, משום שכל המאמצים לפתור את המשבר הזה רק מחריפים את מצבה של לוב, מאחר שהאנשים נותרים תקועים שם. המדינה, ששרויה גם כך בקשיים, פשוט מוצפת באנשים. כך או כך, מי שחושב שמגיע מעבר הפליטים מלוב לאיטליה היא הפתרון לבעיה, טרעה. זוהי רק חוליה אחת בשרשרת.

אולי תסביר מעט על תופעת הטראפיק האנושי מאפריקה.

המונח טראפיק אנושי מחמיץ את הנקודה. מדובר בפשע מאורגן, המבוצע על ידי אנשים שנוטעים בלב קורבנותיהם את התחושה השקריית שחיים חדשים ממתנינם להם מעבר לים. צעירים במדינות נחשלות באפריקה חשופים לשיטפות מוח בלתי פוסקות של המכריזים, המבטיחים להם שתמורת סכום הכסף שישלמו להם הם יעבירו אותם לאירופה, שם יחכו להם חיי מותרות והזדמנויות כלכליות. זה כמובן שקר מוחלט, שום דבר טוב לא מחכה להם באירופה. אבל השקר הגדול יותר שהם שומעים מאותם מבריחים הוא ההבטחה שהם יעבירו אותם לאירופה בקלות ובביטחה. מובן שאלה שבכלל "זוכים" להגיע לחלק הזה של המסע עוברים על סירות גומי קטנות, שלא בנויות להכיל כל כך הרבה אנשים, ולכן אנחנו שומעים על כל כך הרבה אבידות בנפש בלב ים.

אתה מתייחס ספציפית לנתיבי החצייה הימיים מאפריקה לאירופה. אותם צעירים שאתה מדבר עליהם מגיעים ממדינות המוצא שלהם למדינות באפריקה השוכנות לחוף הים התיכון, ומשם, בעזרת המבריחים, מנסים לחצות לאיטליה, מלטה או ספרד.

יש כמה וכמה נתיבים כאלו, ולצערי הנתיב המרכזי והפופולרי ביותר הוא גם המסוכן והקטלני ביותר.

מלוב ללמפדוזה שבאיטליה. לא מזמן ריאיינתי את אוסקר קאמפס, מייסד ארגון סיוע הפועל בחופי לוב. הוא סיפר לי שהמבריחים מראים להם אורות מגדלור סמוך ומשקרים להם שאלו האורות של למפדוזה.

מה שהם לא מספרים להם הוא שהדרך מלוב

שבגללה אנשים עושים את זה – המחשבה שזו הדרך הקלה והמהירה החוצה. לכן חייבים לעבוד עם הנוער, בכל מדינות אפריקה. הם הטרף הקל ביותר לשטיפת המוח. אני נחוש מאוד להמשיך במשימה שלי, למרות שאני נלחם בקיר של אדישות ואינרציה. אני לא מתכוון לוותר. יש לנו מחויבות מוסרית לכך. אנחנו רואים, שנה אחר שנה, אוכלוסיות קשים של אחינו ואחיותינו האפריקאים בים. אני שים טובים, חכמים, צעירים. פשוט אסור לתת להם לקרות. אנחנו צריכים להפסיק את המוות של אנשים בים. נקודה.

אולי תתייחס לקשר בין הטרופיק האנושי לבין הטרור באפריקה.

ראשית, כאשר למדינה אין שום משמר חרף פים או צי, כמו בסומליה, הטרוריסטים של אל שבאב או דאעש מנצלים את זה כדי לקבל אמל"ח ותגבורות דרך האוקיינוס ההודי או מפרץ עדן. שוב, באמצעות סירות קטנות. ושנית, וחשוב יותר – הכסף. הכסף הולך למימון קבורות קיצוניות. יש דוחות מודיעיניים, חלקם גם במקורות פתוחים, שמצביעים על הקשר בין הטרופיק האנושי לבין דאעש. הפשע המאורגן הוא מקור ההכנסה של ארגוני הטרור.

כונתך היא שהמבריחים הם בעצם זרוע אחת של הארגון.

כן. הם זיהו צורך. הם זיהו מה שנקרא "שוק", והם עובדים איתו ועושים הון בניצול אנשים תמימים. זה מקור הכנסה קבוע, תמיד יהיו עוד ועוד אנשים שניתן לפתות. נניח לרגע לקורבנות בנפש – מה לגבי האנשים שהצליחו לחצות? הם חיים באשליה שכשיגיעו לאיטליה או לספרד יקבלו את פניהם כבורעות פתוחות. זה כמוני לא המקרה. רובם מתגלגלים ברחובות, בקור האירופי, ששונה כל כך ממוג האוויר באפריקה. האנשים עוינים אותם ורק מחפשים להיפטר מהם או לפגוע בהם. תושבי מדינות אירופה מכינים את מורת הרוח שלהם באמצעות שינויים במשטר.

עולים הרבה משטרי ימי.

אני רואה את זה כתגובת נגד של האזרחים לזרם הבלתי פוסק של אנשים שנכנסים למדינות שלהם. תראי, אני גר בכפר קטן בהולנד שגרים בו גם עשירים רבים. אני לא דופק על דלת הטירה שלהם ולאומר – היי, יש לך בית ממש גדול ואני רוצה להצטרף. אין באמת סיבה שאירופה תקבל את פני האנשים הללו בכריכה. הרי לו הייתי מחליט להגיע לאתיופיה, לצורך העניין, ולהגיד – היי, מוג האוויר פה מוצא חן בעיני ואני רוצה לגור פה ולהתקבל לחברה האתיופית, לא היו מקבלים אותי.

האם הכשרתך כפסיכולוג משחקת תפקיד באינדה שלך.

ראי, גניבת דעת של אנשים היתה כאן מאז ומעולם. היא הופיעה בתקופות אפלות וקשות בהיסטוריה האנושית. מה שנעשה כאן אינו שונה. שימוש בתעמולה ובשקרים כדי לגנוב את דעתם של האנשים ולגרום להם לסכן את חייהם. לא לחינם מוכירים לנו קברי האחים את התקופות החשוכות הללו בהיסטוריה. זו שוב התורה צאה של אנשים שלא בוחלים באף מניפולציה כדי לשלוט באנשים אחרים. כדי להגיד להם אתם לא במקום הנכון, יש חיים אחרים וטובים יותר שמחכים לכם, ואנחנו נאמר לכם איך להגיע אליהם. ■

לא. הספינות של היום הם כלי שיט מתוחכמים מכדי שאדם בלי ניסיון והכשרה יוכל להשיט אותן. בנוסף, גם אם יצליחו להשיט את הספינה, יוכלו לאתר אותם ולעצור אותם. **אולי תסביר מעט על הפתרון שאתה מציע למשבר הטרופיק האנושי, הדומה, בעצם, לפתרון שהוצע לבעיית הפיראטיות.**

הפתרון דומה משום שהדפוס דומה – גם המב"רים וגם הפיראטים משתמשים בסירות קטנות המבריחים משתמשים בהן כדי להבריח אמצעי לחימה ובני אדם, והפיראטים משתמשים בהן כדי להגיע אל הספינות. ברור שאי אפשר להילחם בזה באמצעות ספינות מלחמה. ככלי נשק, ספינת מלחמה זהו כלי נשק מצוי, אבל אין לה שום אפקטיביות כאשר מדובר בלוחמה במבריחים או בפיראטים. היא גדולה ומסורבלת מדי, רואים אותה ממרחק, אין לה שום יכולת להסתוות את עצמה. תחשבי עליה כעל סנפיר הגב של הכריש, זה הבלוט מעל פני המים. אם הפיראטים רק יראו אותה באופן, הם יפסיקו כל פעילות עד שהיא תיעלם. אני מציע פתרון אחר – ספינה קטנה, שיכור לה לשגר הרבה מאוד סירות דיגני קטנות, שעליהן

צוות חמוש ואיך זה פועל?

הספינה העמוסה בדיגניז אורבת בשולי האופק. ברגע שבו המבריחים מוציאים את הסירות שלהם, שולחים אליהם כמה סירות כאלה, שעל סיפונן צוות חמוש, והם תובעים מהם לשוברים יד אף החוק.

הרבה מהאנשים שמנסים להציל את הפליטים פשוט לא מבינים שלהחזיר אותם ללוב עלול להיות גם גזר דין מוות

אך בזאת, בעצם, רק החזרת אותם ללוב. לא פתור את הבעיה.

זה אכזרי מאוד להשיב אותם ללוב. הרבה מהאנשים שמנסים להציל את הפליטים פשוט לא מבינים שלהחזיר אותם ללוב עלול להיות גם גזר דין מוות. לכן יש לנקוט גישה הוליסטית – לא להתספק בכך שחוסמים את דרכם בים, אלא גם לוודא שהם שלחים חזרה למדינות המוצא שלהם ולא נשארים בלוב.

איך זה יקרה?

זה, כמובן, תלוי בשיתוף הפעולה עם האיחוד האפריקאי, שעשה זאת בהצלחה רבה במקרה שנחשף בסיס אן-אן. הם שכרו מטוסים והטיסו את האנשים חזרה, לניגריה במקרה הזה. **הרצינו לברור לי, ועם זאת, אתם מחזירים אנשים למדינות שמנהן ניסו להימלט.**

האנשים הללו לא צריכים להסתובב ברחבי העולם ולחפש הזדמנויות. הם דרושים במדינות המוצא שלהם, הם דרושים שם כדי לפתח ולבנות את המדינה שלהם, וחייבים להילחם בשטיפת המוח המתמדת שהם עוברים ולהסביר להם שלא מחכה להם שום דבר באירופה.

אתה רואי יכול להבין את הנואשות. את הנכונות להסתכן עבור הבלתי ידוע.

כן, אך כסופו של דבר היתה להם בחירה בין המסוכן והלא ידוע, לבין להישאר במקומם. אני לא מסכים עם ההשקפה הזאת, לפיה הנואשות היא זו שדוחפת אותם למעשה, משום שיש עוד סיבה

לחלוטין לעובדה שהם מסכנים את חייהם. הביקורת שיש לי על החשיפה החשובה הזאת של סייאן-אן היא על כך שהם הראו את מחנות המעצר, אבל לא צילמו את קברי האחים הגדולים שפוורים בכל רצועת החוף הלובית. גופותיהם של הטובעים שנפלטו לחוף נאספות על ידי בודדים ומושלכות לקברי האחים באותו אופן שבו, ותסלחי לי על ההשוואה, עשו זאת במחנות הריכוז בעת מלחמת העולם השנייה. הגורם פשוט נערמות. המראות הללו נחסכו מהקהילה הבינלאומית, לצערי. את האמת הזאת איש אינו יודע. מובן שזה גורא לראות אדם צעיר שנמכר לעבדות, ושבעת המיקוח מספרים כמה הוא חוק וכשיר לעבודה. זה חשוב. זה מורעו. אבל חשוב הרבה יותר להראות מה קרה לאנשים רבים שיצאו למסע הזה ולא ישובו ממנו. מרטין לותר קינג אמר שבסופו של דבר לא נודע כור את המילים של אויבנו, אלא את השתיקה של חברינו. זה בדיוק מה שמתרחש באפריקה. **זה, כמובן, לא דבר חדש. מתעלמים מהמתרחש באפריקה, משום שכל כך הרבה שנים היא משתכחצת האחרית של העולם כולו.**

אני בוודאי לא בא ממדינה שיכולה להרשות לעצמה את הפריבילגיה הזאת. ההיסטוריה של הולנד בעייתית מאוד בכל האמור בסחר באנשים. מובנים רבים, אפשר להגיד שהולנד המציאה את הסחר הזה באנשים.

איך הגיע פסיכולוג וקצין צי הולנדי לעסוק באפריקה?

אני חייב להודות שכקצין צי היכולת שלי מוגבלת למדי. אני הבחור שיושב בירכתי הספינה עם ספר ולפטו. כמובן, הוזה, העבודה שלי בנאט"ו, שהיא עבודת מחקר ברובה, מתאימה לי מאוד. הגעתי לאפריקה לראשונה ב-2012 – נאט"ו הוציאה לפועל מבצע ללוחמה בפיראטים באזור קרן אפריקה, ואני ערכתי מחקר בחופי סומליה, שנועד לבדוק את השפעת המבצע על המתרחש בשטח. בספטמבר 2017 שבתי לאפריקה, כחלק ממישימה אחרת של נאט"ו, לתמוך באיחוד האפריקאי באדיס אבבה. הפעם חקרתי את תופעת הטרופיק האנושי ואת מופעי הטרור בלוב ובסומליה.

זה לחלוטין לא קשור לעניינינו, אבל אי אפשר שלא לשאול – פיראטים בקרן אפריקה? מה זה אומר?

מה שקורה בשטח הוא פיראטים מקומיים עולים לסיפון ספינה ששטה באזורם ומאיימים לחטוף אותה. הם שודדים את אנשי הצוות ומכים ומענים אותם, הם לוקחים את כל מה שאפשר למצוא על הספינה. יש לנו תיעודים כאלה של צוותים שמתחננים לעורה בקשר, שצועקים 'אם לא תעוררו לנו הם יירו בכולנו'. יש מקרים שבהם החוטפים דורשים כופר תמורת חייהם של אנשי הצוות. הם מודיעים על מקום שבו הם רוצים לקבל את הכסף ומבשרים שאם לא יקבלו אותו ייהרגו את הצוות כולו. **אבל הם לא באמת חוטפים את הספינה.**